

Analüüs (paari)suhtevägivalla levikust ja tagajärgedest Eestis

Uuringu eesmärk

Istanbuli konventsioon, mille Eesti ratifitseeris 2017 (jõustus 1.02.2018), on seadnud nõude saada regulaarset informatsiooni naistevastase vägivalla olukorra kohta liikmesriikides. Selleks viis Eesti Statistikaamet 2022. aastal läbi üle-eestiline suhteuuringu „Turvalised suhted pereringis, tööl ja väljaspool“. Uuringu tulemuste kohta on avaldatud mõned üksikud näitajad [statistikaameti andmebaasis](#) ja on avaldatud paar statistikaameti uudislugu (näiteks [siin](#) ja [siin](#)). Uuringu raames käsitleti aga naistevastase vägivalla (kui ka üldisemalt elu jooksul kogetud vägivalla) teematikat palju detailsemalt ja laiemalt (nt seksuaalne ahistamine töökohal, suhteväline vägivald, kiusamine ja ahistamine, lapsepõlves kogetu vägivald). Sotsiaalministeeriumil kui ühel teemapoliitika olulisel kujundajal on oluline saada tulemustest täpsem analüütiline pilt, sest analüüsides vägivalla olemust ja levikut, saame seada täpsemad sihid nende probleemidega tegelemiseks.

Antud analüüs keskendub paarisuhtevägivallale, mis on suhteuuringu kohaselt defineeritud kui praeguse või endise abikaasa või partneri toime pandud perevägivald paarisuhte teise poole (abikaasa või partneri) vastu. Paarisuhtevägivald toimub paarisuhtes olevate inimeste vahel, kusjuures paar võib olla nii hetero- kui homoseksuaalses suhtes ning ohver võib olla nii mees kui naine. Paarisuhtevägivalla puhul võetakse arvesse elu jooksul kõikides suhetes kogetu. Suhteuuring keskendus erinevat liiki vägivalla kogemisele paarisuhtes (vaimne (sh majanduslik vägivald), füüsiline, seksuaalne).

Kokkuvõtlikult on uuringu eesmärgiks 2022. aasta suhteuuringu tulemuste põhjalikum kvantitatiivne analüüs paarisuhtevägivalla leviku ja iseloomu teemal Eestis ning selle võrdlus teiste Euroopa riikidega, kes on viinud läbi suhteuuringu. Valimisse kuuluvad paarisuhtevägivalda kogenud naised ja mehed, kes on elu jooksul (praeguse ja/või endis(t)e partneri(te)) poolt kogenud paarisuhtevägivalda.

Analüüs peab vastama järgmistele uurimisküsimusele:

- Milline on naiste ja meeste osakaal, kes on erinevat liiki paarisuhtevägivalda (füüsiline, vaimne, seksuaalne) kogenud?
- Millised on paarisuhtevägivalda kogenud kannatanute sotsiaaldemograafilised profiilid?
- Millised on kõige sagedasemad paarisuhtevägivallateod?
- Kes on paarisuhtes peamised vägivallatsejad (seos sotsiaaldemograafiliste tunnustega kui ka alkoholi tarvitamisega)?
- Kuidas on praeguse partneri poolt toime pandud paarisuhtevägivald seotud kannatanu taustaga (sotsiaaldemograafilised näitajad kui ka nt hinnang oma tervisele, sõltumine partnerist ja varasem lapsepõlves kogetud vägivald)?
- Millised on paarisuhtevägivalda kogenud kannatanute toimetulekuressursid (tugivõrgustiku olemasolu, majanduslikud võimalused, tervislik seisund)?
- Kas ja kuhu kannatanud vägivalla kogemise järel pöördusid (politsei, ohvriabi, meditsiin)?
- Kui paljusid lapsi või lastega peresid paarisuhtevägivald mõjutab? Millised on enim levinud vägivallaliigid, mida lapsed pealt näevad või kogevad?
- Kuidas sarnanevad/erinevad Eesti paarisuhtevägivalla näitajad (levik, sagedus, vägivallateod jms) teiste Euroopa riikidega?

Võimalikud sotsiaaldemograafilised näitajad, mida analüüsida on nt:

- Vastaja vanus
- Vastaja sugu (Mees/naine)
- Sünniriik (Eesti, Venemaa, Ukraina, Valgevene, Muu)
- Ema ja/või isa sünniriik (Eesti, Venemaa, Ukraina, Valgevene, Muu)
- Vastaja kodakondsus (Eesti/Venemaa/Muu)
- Kõrgeim omandatud haridustase (kuni põhiharidus/kutseharidus põhihariduse baasil/kutseharidus keskhariiduse baasil/üldkeskhariidus/kõrghariidus)
- Tööhõive (Töötav/Töötu/pensionär/ Osalise või puuduva töövõimega mittetöötav/muu (sh (üli)õpilane, kodune, ajateenija, muu)
- Kas olete kunagi töötanud? (Ei ole kunagi töötanud, Jah, kogemus piirdub juhutöödega, Jah, töökogemus on juhutöödest pikem)
- Kas töötate osalise- või täistööajaga.
- Peamine sissetulekuallikas (Palk, töötasu või tulu ettevõtlusest / talupidamisest / äritegevusest, Pension, toetus või hüvitis (vanaduspension, puudega seotud, töövõime-, töötu-, õppetoetus, vanemahüvitis vm, Tulu investeringutest või säästudest (vara või maa rentimine, aktsiad, võlakirjad vm finantsvarad), Elatis kelleltki, kes ei kuulu leibkonda, Elatis kelleltki, kes kuulub leibkonda, ei tea/ei mäleta, ei soovi vastata)
- Suutlikkus katta ootamatu majanduslik väljaminek (153 euro ulatuses) (jah/ei)
- Perekonnameis (vallaline, seaduslikus abielus, registreeritud kooselus, lahutatud, lesk)
 - Kooselu/abielu puhul – vanus abielludes/kooselu registreerides
 - Kas elatakse abikaasaga/registreeritud elukaaslasega koos?
- Varasem paarisuhte kogemus
- Leibkonna suurus (liikmete arv)
- Suutlikkus katta ootamatu majanduslik väljaminek (153 euro ulatuses) (jah/ei)
- Sõltuvus partnerist (Jah/ei) Sotsiaalse tugivõrgustiku (sõbrad, sugulased) olemasolu (jah/ei)
- Hinnang oma tervisele (väga hea/hea/ei halb ega hea/halb/väga halb)
- Partneriga koos oldud aeg (alla aasta/üle aasta)
- Pikaajalise haiguse või terviseprobleemi (kestnud vähemalt 6 kuud) olemasolu
- Laste olemasolu

Uuringu ülekaaluka huvi põhjendus

Paarisuhtevägivald (ka lähisuhte- naistevastane- või perevågivald) on Eestis laialt levinud probleem. Suhteuuringu andmete esmasest analüüsist selgus, et 41% naistest on kogenud elu jooksul paarisuhtes vägivalda. Naistest 39% on kogenud vaimset, 13% füüsilist (sh ähvardamist) ja 9% seksuaalset vägivalda. Keskmisest rohkem on vägivalda kogenud noored naised vanuses 18–29 ja kõige vähem naised, kes on juba vanemas eas (65–74 eluaastat) ([Statistikaamet, 2023](#)). 2023.aastal registreeriti 3186 perevågivallakuritegu, millest suurima osa (66%) moodustas paarisuhtevågivald ([Justiits- ja Digiministeerium, 2023](#)). Sealjuures tuleb arvestada, et suur osa lähisuhtevågivallast on peidetud ning ei pruugi kunagi jõuda ametlikku statistikasse. See tähendab, et paarisuhtevågivald mõjutab veelgi suuremat osa ühiskonnast. Paarisuhtevågivald probleemi tõsidust on hakanud üha enam mõistma ka avalikkus. Sotsiaalkindlustusameti elanikkonna perevågivald hoiakute uuringust ([2024](#)) selgub, et 80% küsitletutest, et füüsiline kui ka seksuaalne väärkohtlemine on tõsine probleem, mida tuleb igati tõkestada.

On oluline meeles pidada, et suhtevågivald võib jätta pikaajalisi psühholoogilisi, emotsionaalseid ja sotsiaalseid tagajärgi ohvritele ([Alejo, 2014](#), [Stylianou, 2018](#), [Dokkedahl jt 2022](#)). Lisaks mõjub see ka

vägivalla pealtnägijatele, kelleks sageli on lapsed. 2023. aastal oli hinnanguliselt 34% perevägivallakuritegudest lapsohvri või -pealtnägijaga ([VIIDE](#)). Uuringud on näidanud, et paarisuhtevägivalla pealtnägemine võib mõjuda negatiivselt lapse tervisele ([Walker-Descartes jt 2021](#)), käitumisele ([Moynan jt, 2009](#)) kui ka arengule ([Yount, Digirolamo ja Ramakrishnan 2011](#)).

Paarisuhtevägivald pole ainult individuaalne probleem, vaid mõjutab laiemalt kogu ühiskonda. Kogetud paarisuhtevägivald mõjutab negatiivselt ka inimese töövõimet ([ILO 2021](#), [Opinium for Vodafone 2021](#), [Pillinger jt, 2019](#), [McFerran, 2011](#)), mis omakorda mõjutab tööandjaid kui ka laiemalt tööturgu. Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi analüüsi kohaselt maksab paarisuhtevägivald Euroopa Liidu 27le riigile 152 miljardit eurot iga aasta ([EIGE, 2021](#)).

Tegu on tõsise ja laiaulatusliku ühiskondliku probleemiga. Analüüsides suhtevägivalla olemust, mõistame paremini paarisuhtevägivalla tagajärgede ulatust, leevendamise viise ja seda, kuidas aidata paremini kaasa ohvrite traumast taastumisele. Probleemi teadvustamine ja selle arvude keeles esitamine aitab murda vaikimise ja häbimärgistamise kultuuri ning julgustada ohvreid abi otsima ning vägivalla vastu seisma. Poliitikakujundajal aitab analüüs tuvastada riskitegureid ja mõista vägivalla dünaamikat. See omakorda võimaldab luua ennetusprogramme ja -poliitika, mis suunavad ressursse õigetes kohtadesse ja aitavad vähendada suhtevägivalla esinemissagedust. Põhjalik arusaam suhtevägivallast võimaldab paremini koolitada spetsialiste, et nad oskaksid reageerida vägivalla juhtumitele teadlikumalt. Lisaks aitab see poliitikakujundajatel kujundada tõhusamaid seadusi ja meetmeid vägivalla ennetamiseks ja ohvrite toetamiseks.